

Dagfin Paus i Oslo-firmaet Aquarium as, var initiativtakeren og den aller første formannen i 'Norges Akvarie- og Fuglehandlers Bransjeforening' som ble etablert i 1956. Faksimile fra artikkel i Vi Menn, 1961.

NZB fyller 70 år!

Historien om hvordan norsk zoobransje fikk en felles stemme

Text: Svein A. Fosså

Ved gjennomgang av foreningens arkivmateriale ble det klart at generalforsamlingen i 1976 ikke etablerte en ny organisasjon, men videreførte og omdøpte en forening som ble grunnlagt allerede i 1956. Det som vi lenge trodde ville være et 50-årsjubileum, viser seg dermed å være et 70-årsjubileum! Historien som følger viser hvordan en løs sammenslutning for import- og handelsformål gradvis har utviklet seg til en faglig og regulatorisk premissleverandør for norsk zoobransje.

Etableringen i 1956

Ifølge et bransjebrev fra 1979 hadde det da «i mange år» eksistert en bransjeforening for zoologiske forretninger, opprettet på initiativ fra flere aktører

i markedet. Organisasjonen het ved etableringen i 1956 Norges Akvarie- og Fuglehandlers Bransjeforening og er den samme juridiske og organisatoriske enheten som senere ble til NZB.

Det viktigste formålet ved opprettelsen var å skaffe nødvendig valuta til import av varer som frø og fugler – et forretningskritisk spørsmål i etterkrigstidens regulerte økonomi. Foreningen bidro konkret til å løse denne utfordringen for medlemmene.

Formann de første årene var Dagfin Paus (Aquarium as), og forretningsfører var Rolf Eide fra Kolbotn. Da valutasisasjonen senere bedret seg, ble det enighet om å la foreningen ligge i ro inntil det igjen oppsto behov for samlet bransjeinnsats. I ettertid fremstår beslutningen som naiv, gitt hvor viktig det er å være til stede

der dyrehold og dyrehandel diskuteres. I sluttfasen av denne første perioden var Alf Næss (Tropica, Trondheim) formann.

Revitalisering i møte med strengere regulering

Foreningen ble revitalisert i 1976 som følge av økende regulatorisk press. Bakgrunnen var særlig myndighetenes skjerpede kontroll med importerte varer, spesielt fuglefrø, begrunnet med risiko for innførsel av planteskadegjørere. Situasjonen ble vurdert som så alvorlig at bransjen så behov for å reaktivere foreningen. Det ble derfor innkalt til generalforsamling i Oslo, hvor 34 forretninger deltok.

Samtidig trådte forbudet mot eksotiske dyr i kraft fra 1. januar 1977. Myndighetenes mål var ikke bare å stanse import og salg, men også å avvikle alt eksisterende hold over tid. Det er vanskelig å dokumentere hvor tydelig konsekvensene ble oppfattet i bransjen på dette tidspunktet, men reguleringen skulle etter hvert bli en av NZBs mest sentrale saker.

På generalforsamlingen i 1976 ble foreningens struktur og retning fastlagt på nytt. Navnet ble endret til Norges Zoohandleres Bransjeforening. Det ble valgt nytt styre med Ole Paus som formann, Alf Næss som viseformann og Odd Fornebo som forretningsfører. Det ble innført innmeldingsavgift og årlig kontingent på 500 kroner – et tydelig signal om ambisjoner om en mer forpliktende organisasjon.

Startvansker og reorganisering

Den første gjenoppbyggingsfasen ble krevende. Etter rundt ett år trakk forretningsfører Odd Fornebo seg etter intern uenighet om arbeidsform og effektivitet. Ifølge brev fra perioden fungerte foreningen dårligere enn ønsket, med sviaktende kontingentinnbetaling og mangelfull dokumenttilgang for styret.

Ny mobilisering kom i 1978 etter forslag til forskrifter for fuglehandel fra foreningen Avifauna. Forslagene ble oppfattet som så inngripende at bransjen måtte samles. Det ble holdt møte på Hotel Astoria i Oslo med 22 næringsdrivende til stede. Diskusjonene viste at rivalisering og interessekonflikter sto sterkt, men bidro samtidig til å klargjøre behovet for en samlet og strukturert bransjestemme.

Sentrale personer i styrefunksjoner

Mange bransjeaktører har bidratt aktivt til NZB gjennom årenes løp. For den tidlige perioden mangler vi dessverre proto-

I en annonse i Aftenposten 2. juli 1960 står 'Norges Akvarie- og Fuglehandleres Bransjeforening' som avsender av en kunngjøring om felles åpningstider i bransjen.

De viktigste organisatoriske endringene i NZBs historie fant sted på 1990-tallet og la grunnlaget for en struktur som i hovedtrekk består i dag. Her er det nyvalgte styret i 1994, fotografert på ZooExpo på Norges Varemesse, Sjølyst. Stående (fra venstre): Kjell-Aage Reneflot (kasserer), Wenche Vangen (sekretær), Ole Paus (formann), Bård Holmboe (varamedlem) og bransjesekretær Nils-Peter Haugan. Sittende (f.v.): Tom Granheim (nestformann) og Arne Valøy (styremedlem). Foto: Roar Haugen.

koller, frem til siste halvdel av 1980-tallet. Det vil føre for vidt å nevne alle som har hatt styreverv, men noen skiller seg særlig ut (i noenlunde kronologisk rekkefølge):

Ole Paus: Tok initiativet til revitalisering i 1976, og satt som styreleder over mange år og i flere perioder. Hans siste periode var 1991–1998.

Morgan Juul: Var styreleder 1987–1991 og tok initiativet til den første ZooExpo-messen, senere NZBs mest populære arrangement. Senere styremedlem 2008–2015.

Wenche Vangen: Sekretær i mange år, minst 1987–1997.

Kjell-Aage Reneflot: Kasserer 1994–2003.

Tom Granheim: Styreverv sammenhengende 1991–2026, herunder leder 1998–2003, kasserer 2003–2015 og nestleder 2019–2026. Sentral i ZooExpo-komiteen og sterkt involvert i SPTU og PetScandinavia.

Liv Berntsen: Sekretær 1997–2003.

Per Wennberg: Nestleder 1997–2003.

Grethe Ulfstein: Sekretær 2003–2009 og leder 2009–2013.

Svein-Erik Wennberg: Nestleder 2013–2015 og kasserer 2016–2019.

Veien mot et sekretariat

Utviklingen av et fast sekretariat i NZB har vært et resultat av økende aktivi-

Da foreningen i 1976 ble revitalisert og omdøpt til Norges Zoohandlers Bransjeforening (NZB) ble det valgt nytt styre med (fra toppen) Ole Paus som formann, Alf J. Næss som viseformann og Odd Fornebo som forretningsfører. Tre foto: Eidsøren, TTN og NÅ.

tetsnivå, behov for politisk og faglig gjennomslag og et omfattende arbeid vis-à-vis myndighetene. Prosessen skjøt fart da organisasjonen fortsatt var relativt liten. Rundt 1990–1992 hadde NZB om lag 55 medlemsbedrifter, og styret søkte profesjonell administrativ støtte.

I denne fasen ble det etablert samarbeid med siviløkonom Nils-Peter Haugan, som

Ønsker tillatelse til å selge krypdyr

OSLO: Ønsker du deg en slange, en øgle eller en skilpadde som kjelchedy? I så fall bør du få innvilget ønsket, mener Norges Zoohandlers Bransjeforening (NZB).

● TOR SANDBERG

– Etter over 20 år med forbud er det på høy tid at det igjen blir tillatt med salg av krypdyr. Dette vil være et viktig virkemiddel for å få

En 60 år gammel mann fra Frei ble innbrakt tidlig i lørdag kveld, mistenkt for å selge medusler i Lørenstatteren. Politiet i Kristiansund rykket ut, etter å ha fått melding om en motorbåt som lå og drev i havna. Det viste seg at lasten ombord ikke var helt edru. Det ble tatt blodprøve av mannen.

kontroll med smuglingen, mener leder i NZB, Ole Paus.

At det foregår en omfattende smugling av både slanger, øgler og skilpadder, er avdekket gjennom en rekke beslag i de senere årene. Det eneste krypdyret du lovlige kan ta inn i Norge i dag, er slike varianter av skilpadde.

Også vi ønsker at en åpning for import av reptiler skal foregå i kontrollerte og betryggende for- rer. Derfor er det kanskje en fordel at bare et fåtall zooforretninger som har bevist sin seriositet, får drive slik handel. Vi ønsker videre en registrering av alle som kjøper krypdyr, og en bekrefteelse på at de forplikter seg til å ansvar for dyret.

For allergikere

NZB har allerede utarbeidet en

liste over hvilke krypdyr som ikke bør inkludert i den utvidede «liseledylisten», hvis det igjen blir åpnet for import.

– Vi er opptatt av å holde truede arter utenfor. Det finnes likevel mange nok av andre aktuelle arter, påpeker Paus.

Han er overbevist om at det i dag finnes et stort antall illegale krypdyr rundt omkring i de tusen hjem. Til dyrenes beste ønsker NZB et amnesti for disse ulovlige reptilene.

– Et amnesti i en overgangsperiode før det åpnes for import igjen, vil medvirke til at disse dyrene får en bedre livssituasjon. Blir de syke kan de få den nødvendige behandling uten at det får konsekvenser for eieren, påpeker Paus.

Det er på tide å utvide zooforretningenes vareutvalg til å omfatte krypdyr. Papageyer og andre mer tradisjonelle kjelchedy utgjør ikke alene et godt nok tilbud, sier Ole Paus, leder i Norges Zoohandlers Bransjeforening. (Foto: Mimmy Møller, Dagsavisen)

Åpningen for lovlig hold av 19 reptilarter i 2017 er trolig den saken som har gitt NZB størst offentlig oppmerksomhet, selv om den neppe har vært den økonomisk viktigste. Denne artikkelen i Tidens Krav 9. februar 1998 viser hvor langvarig prosessen var. På det tidspunktet hadde hadde NZB allerede arbeidet med saken i over fire år.

også var messefaglig arrangør for de to første ZooExpo-messene i 1990 og 1992. Fra høsten 1992 ble han engasjert som bransjesekretær på deltid. Ordningen ga kontinuitet, men etter kort tid ble det klart at begrenset bransjekjennskap gjorde et enmannssekretariat krevende.

Nåværende styreleder og generalsekretær (2026), Svein A. Fosså, omtales første gang i styrereferatene høsten 1993 som fagkonsulent. Fra 1994 ble rollen formalisert som spesialrådgiver for NZB. Fra midten av 1990-tallet ble myndighetskontakten gradvis mer systematisk. Fra 1996 – da Haugan-avtalen ble avviklet – ble det lagt faste ressurser i generalsekretærrollen, besatt av Svein A. Fosså. Sekretariatsfunksjonen vokste frem som et svar på profesjonalisering, dokumentasjon og stabil oppfølging av regulatoriske prosesser.

Den organisatoriske styrkingen førte til en klar dreining i NZBs arbeidsprofil – fra handels- og importspørsmål til systematisk arbeid med regelverk, faglige standarder, kompetanse og myndighetsdialog. Noen hovedsaker der NZBs bidrag har hatt avgjørende betydning er oppsummert nedenfor.

Regelverk, bransjestandarder og fagprosjekter

I perioden fra midten av 2000-tallet deltok NZB bredt i arbeidet med nye forskrifter om hold og omsetning av dyr, fiskehelse og fremmede arter, samt implementering av EU-regelverk. I samme periode utviklet NZB egne bransjestandarder for zoobutikkdrift, inkludert krav til oppstalling, rutiner, dokumentasjon og kompetanse. Disse ble senere lagt til grunn av Mattilsynet i veilednings- og tilsynsarbeid.

Akvariefiskmedisiner

I 2007 fikk NZB stanset et varsel om at akvariemedisiner skulle forbeholdes apotek, etter faglig og praktisk dokumentasjon overfor myndighetene. Resultatet var at slike produkter fortsatt kunne omsettes i faghandel. Regelverket for fiskemedisiner har senere vært behandlet i flere omganger. Etter dialog og klage fra NZB overfor Legemiddelverket/ Direktoratet for medisinske produkter og Mattilsynet ble et omsetningsforbud opphevet i 2024, og vedtaket erkjent feil.

Artslister og fremmedarts-regelverk

Fra slutten av 2000-tallet og gjennom første halvdel av 2010-årene var NZB tungt involvert i utviklingen av fremmedartsregelverket og risikovurderinger av akvatiske organismer. Forslag om rigide positivlister for akvariefisk ble i denne prosessen erstattet av mer fleksible løsninger med gruppe- og bruksunntak, blant annet for organismer i lukkede akvarier. I samme periode bidro NZB også til at dverghamstere og degus ble tatt inn på listen over tillatte pattedyr.

Dyrevelferdslov og samordnet organisasjonsuttalelse

I høringsprosessen til ny dyrevelferdslov i 2008–2009 forelå formuleringer som blant annet kunne ha åpnet for vid adgang til forbud mot ikke-domestiserte dyr. NZB tok initiativ til og koordinerte en felles uttalelse sammen med elleve ulike dyre hobbyorganisasjoner.

Reptilregelverket

NZB tok opp reptilforbudet med Landbruksdepartementet og Statens Dyrehelsestilsyn allerede tidlig på 1990-tallet.

Etter langvarig faglig og regulatorisk arbeid ble positivliste for reptiler endelig innført i 2017. NZB bidro gjennom hele prosessen med dokumentasjon og høringsinnspill, og senere med kurs og veiledningsmaterieell for trygg implementering i butikk. Senere forsøk på politisk reversering har blitt stanset etter stor innsats fra NZB ved to anledninger.

Pandemien

Under den nasjonale pandemiestengningen i 2021 tok NZB initiativ til dialog med departementer og direktorater for å avklare zoobransjens samfunnsmessige funksjon og regulatoriske status. Dyrebutikker ble definert som nødvendige utsalgssteder og fikk adgang til å holde åpent. NZB bisto også medlemsbedrifter i konkrete tolknings- og praksisspørsmål overfor lokale myndigheter.

Dyrefaget og fagbrevsløp

I perioden fra slutten av 2010-årene har NZB vært en aktiv bidragsyter for etablering og utvikling av Vg3 dyrefaget og fagbrevsløpet, i samarbeid med Utdanningsdirektoratet og fylkeskommuner.

Internasjonalt samarbeid

NZB er internasjonalt respektert som en aktiv og pågående bransjeorganisasjon som ikke bare følger utviklingen i norsk regelverk, men også overvåker og påvirker internasjonale prosesser som får direkte betydning for norsk dyrehobby og handel.

NZBs generalsekretær har hatt presidentvervet i European Pet Organization (EPO), zoobransjens felles lobby- og dialogorgan på EU-nivå, i snart 18 år. NZB har dermed bidratt direkte i dialog med Europakommisjonen og Europaparlamentet i saker knyttet til dyrevelferd, artsregulering, handel og rammevilkår for kjæledyrhold. Deltakelsen har også gitt tidlig innsikt i kommende EU-regelverk med betydning for norsk regelverksutvikling gjennom EØS-systemet.

Sammen med svenske Zoorf var NZB grunnlegger av Scandinavian Pet Trade Union (SPTU), som utgir PetScandinavia. I tillegg til det nære og regelmessige samarbeidet med Zoorf, samarbeider NZB tett med en rekke nasjonale bransjeorganisasjoner i Europa og Nord-Amerika, samt med Ornamental Fish International (OFI).

ZooExpo

ZooExpo er NZBs egen fagmesse og møteplass for den norske zoobransjen. Den første messen ble arrangert i 1990

NZBs generalsekretær Svein A. Fosså holder innlegg under høring i Stortingets næringskomité 4. februar 2025. Foto: Faksimile fra Stortingets videodekning.

NZB er også direkte involvert i europeisk påvirkningsarbeid gjennom generalsekretærens rolle som president i European Pet Organization (EPO). Bildet er fra Europaparlamentet i 2023. Regelverk som utvikles i EU får ofte betydning for norsk zoobransje gjennom EØS-avtalen, og arbeidet i Brussel er derfor en viktig del av NZBs innsats. Foto: Kathrin Glaw.

ved International Business Center (IBC) i Oslo. Etter varierende arena og frekvens de første årene – blant annet IBC, Sjølyst, Hellerudsletta og Sjøfartsmuseet – har ZooExpo de siste to tiårene funnet sin faste form som en biennal vårmesse for bransjen.

Messen samler produsenter, importører, grossister og faghandel, og fungerer både som lanseringsarena og som den viktigste sosiale og faglige møteplassen i norsk zoobransje. Arrangementet har vokst jevnt over tid og beskrives som bransjens sentrale

samlingspunkt. Vi ses igjen, for 18. gang på X Meeting Point, 21. og 22. mars.

Takk for følget i våre første 70 år!

NZBs utvikling viser verdien av en faglig forankret og vedvarende bransjestemme i møte med regelverksutvikling. Erfaringen er klar: Når bransjen er til stede i prosessen, blir regelverket bedre. Det er også grunnlaget for foreningens videre arbeid, og vi vil gjerne ha deg med på veien videre.